„KODEKS BEZPIECZEŃSTWA”

ZASADY I NORMY OCHRONY MAŁOLETNICH ORAZ OSÓB BEZRADNYCH

w strukturach Polskiej Prowincji Zakonu Szpitalnego św. Jana Bożego – Bonifratrów

1. Cel dokumentu
2. Wstęp
3. Wyjaśnienie pojęć
4. Przepisy prawa polskiego
5. Przepisy prawa kościelnego
6. Prawo do poszanowania intymności i godności
7. Polityka ochrony
   - Zachowanie intymności fizycznej i emocjonalnej oraz prywatności małoletnich i z nimi zrównanych (dorosła osoba trwale niezdolna do posługiwania się rozumem)
   - Troska o Małoletnich z niepełnosprawnością lub specjalnymi potrzebami wychowawczymi
   - Zasady korzystania z Internetu przez małoletnich
   - Zasady reagowania i zgłaszania nadużyć
   - Procedura postępowania w konkretnych przypadkach
8. Postanowienia końcowe
9. Deklaracja

1. Cel Dokumentu

Zakon Szpitalny św. Jana Bożego oddany jest ochronie i świadczeniu najwyższej jakości opieki wszystkim tym, którym posługuje: dzieciom, młodzieży, dorosłym oraz osobom starszym. Zakon, poczuwając się do odpowiedzialności za jakość świadczonej opieki, pragnie ochronić pacjentów/podopiecznych przed nadużyciami lub sytuacjami mogącymi prowadzić do nadużyć i wykorzystania oraz skutecznie reagować na wszelką możliwą krzywdę lub nadużycia, które mogą mieć miejsce w jego dziełach.[1] Dokument określa zasady które są niezwykle istotne, gdyż wiele osób, (pacjenci/podopieczni) którzy są objęci opieką świadczoną przez Zakon wymagają specjalnej troski z racji niepełnosprawności fizycznej lub umysłowej czy tez z racji bezradności związanej z chorobą lub wiekiem.

[1] Zob. Opieka i ochrona w Szpitalnictwie - Zakon Szpitalny Św. Jana Bożego

Normy przeznaczone są do stosowania we wszystkich Bonifraterskich Konwentach, (wspólnotach) i prowadzonych dziełach w Polskiej Prowincji Zakonu Szpitalnego pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Pannie (zwanej dalej Prowincją). Obowiązują one braci zakonnych i kapłanów w Prowincji ale także osoby świeckie zatrudnione na różnych stanowiskach oraz podejmujące różne zakresy odpowiedzialności, oraz współpracujące z Zakonem w ramach niesionej przez Zakon posługi wobec pacjenta/ podopiecznego np. poprzez wolontariat.

Podstawę prawną dla Kodeksu bezpieczeństwa stanowi aktualnie obowiązujące na terenie Rzeczypospolitej Polskiej prawo państwowe w odniesieniu do opisanego powyżej zakresu przedmiotowego dokumentu oraz prawo kościelne.[2]

2. Wstęp

Zakon Bonifratrów, starając się traktować z należnym szacunkiem wszystkich ludzi, jednoznacznie potępia, jako sprzeczne z zasadami życia społecznego oraz chrześcijańskiego, wszelkie akty fizycznych i psychicznych przekroczeń granic intymności dokonywane wobec osób powierzonych trosce Zakonu i pozostających w jakiejkolwiek formie zależności od niego. Szczególną troską otacza się małoletnich oraz osoby bezradne, chcąc zapewnić im bezpieczne i przejrzyste środowisko życia i wzrostu.

Dla wyeliminowania ryzyka aktów przemocy fizycznej, werbalnej, psychicznej i seksualnej oraz aktów wykorzystania seksualnego wobec małoletnich i osób bezradnych, jak również podjęcia odpowiedniej reakcji na takie akty, wprowadza się Kodeks Bezpieczeństwa oraz powołuje Prowincjalną Komisję ds. Ochrony Małoletnich i Dorosłych Bezradnych

Należy zwracać właściwą uwagę na ludzkie prawa m.in. prawo do poszanowania własnej godności, do zaspokojenia własnych potrzeb fizycznych i emocjonalnych, swobody wypowiedzi, otrzymania wsparcia w rozwoju, budowania i potwierdzania własnej tożsamości, poważnego traktowania zgłaszanych problemów, poczucia bezpieczeństwa i doświadczania miłości.

Prawa te są niezbywalne, a ich ograniczenia mogą wynikać tylko z norm prawnych oraz wykonalnych lub prawomocnych orzeczeń władzy sądowniczej, które mają na celu ochronę praw innych osób, a także ich życia, zdrowia czy moralności społecznej.

Kodeks wzoruje się na regulacjach w dziedzinie ochrony dzieci i młodzieży sformułowanych przez inne jednostki kościelne w Polsce, uwzględnia wskazania Konferencji Episkopatu Polski oraz przepisy prawa kanonicznego, państwowego i zakonnego.

---

[2] Podstawy prawne:
1.ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2021 r. pod. 1249 z późn. zm.);
2.ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy orz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 r. poz. 1606);
3.rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta" (Dz. U. 2023 r. poz. 1870);
4.ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz. U. 2023 r. poz. 1304 z późn. zm.);

3. Wyjaśnienie pojęć

Małoletni oznacza każdą osobę poniżej osiemnastoletniego roku życia oraz zgodnie z prawem kościelnym z nią zrównaną (dorosłą osobę trwale niezdolną do posługiwania się rozumem). (kan. 99 KPK).

Szczególne środki ochrony przysługują także osobom bezradnym, z niepełnosprawnością intelektualną, posiadającym psychiczny brak zdolności do rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem.

Osoba bezradna to każda osoba chora nie mogąca sobie w danej chwili radzić sama, z ułomnościami fizycznymi lub umysłowymi albo pozbawiona wolności osobistej, która faktycznie, nawet sporadycznie, ogranicza jej zdolność rozumienia lub chcenia, czy też w inny sposób przeciwstawienia się agresji, przemocy.

Osoba duchowna
Pod pojęciem duchownego należy rozumieć każdego ochrzczonego mężczyznę posiadającego ważne święcenia, czyli diakona, prezbitera, biskupa; a także osoby zakonne.

Czym jest wykorzystywanie
Zachowanie mające charakter **nadużycia** krzywdzi ofiary i wywołuje poczucie zagrożenia, bezradności oraz poniżenia. Jeżeli zachowanie takie nie zostanie zaprzestane, a jego skutki naprawione, może spowodować u osoby wykorzystywanej długotrwały ból i cierpienie.

Nadużycie może przyjmować rozmaite formy oraz występować w różnych okolicznościach. Mogą się go dopuszczać zarówno osoby znane ofierze, jak i osoby obce. Wyróżnia się następujące rodzaje nadużyć: zaniedbanie, wykorzystywanie emocjonalne, fizyczne, seksualne, ekonomiczne i instytucjonalne. Przy czym małoletni lub dorosły bezradny może czasem paść ofiarą więcej niż jednego rodzaju nadużyć. Poniższa lista jest jedynie przykładowa i nie wyczerpuje całości zagadnienia.

Zaniedbanie (porzucenie lub niedbalstwo)
Zaniedbanie obejmuje pozbawianie przez jakiś czas dziecka lub dorosłego bezradnego pożywienia, odzieży, ciepła, higieny, stymulacji intelektualnej i społecznej, bezpieczeństwa, nadzoru, opieki medycznej lub troski ze strony opiekunów. Na przykład, zaniedbanie ma miejsce wówczas kiedy nie wykonuje się odpowiednich działań mogących zaspokoić potrzeby dzieci, nieletnich lub dorosłych specjalnej troski. Długotrwałe zaniedbanie może powodować głęboki, długotrwały uraz.

Wykorzystywanie emocjonalne
Wykorzystywanie emocjonalne ma miejsce, gdy dziecko lub dorosły cierpi na skutek złego traktowania emocjonalnego i/lub odrzucenia przez osoby, których obowiązkiem jest opieka nad nim. Nadużycie to może obejmować ataki werbalne na osobę zależną, jak również wybuchy gniewu, obwinianie, groźby, wyśmiewanie, krzyk, ignorowanie, nieodpowiednie świadczenie opieki oraz niedostateczne poświęcanie uwagi. Ponadto, wykorzystywanie może przejawiać się także przez pozostawienie pacjentów /podopiecznych w obecności innych osób lub pacjentów/podopiecznych, którzy wywołują u nich strach, niepokój lub cierpienie. Brak poszanowania dla różnic na tle

rasowym, fizycznym, kulturowym, społecznym oraz innych różnic osobowych może również stanowić wykorzystywanie emocjonalne.

Wykorzystywanie fizyczne
Wykorzystywanie fizyczne to każda forma nieprzypadkowego urazu lub urazu powstałego wskutek zaniedbania, niewypełnienia obowiązku ochrony małoletniego lub dorosłego bezradnego. Przykłady wykorzystywania fizycznego to: użycie nadmiernej siły podczas sprawowania opieki nad pacjentami; uderzanie, potrząsanie, duszenie, szczypanie, ściskanie; powodowanie oparzeń, deptanie, gryzienie; oszałamianie narkotykami, lekami lub alkoholem; celowe podawanie nieodpowiednich leków, pozwalanie dziecku lub dorosłemu na przebywanie w miejscu niebezpiecznym lub też na dopuszczaniu, aby było ono krzywdzone lub bite przez inne osoby, pacjentów lub podopiecznych.

Wykorzystywanie seksualne
Przez wykorzystywanie seksualne rozumiane jest wykorzystywanie małoletniego lub dorosłego bezradnego przez inną osobę w celu osiągnięcia przez osobę krzywdzącą lub inne osoby wszelkiego pozytywnego doznania seksualnego, zaspokojenia lub pobudzenia seksualnego.
Fotografowanie, nagrywanie lub filmowanie dzieci lub dorosłego bezradnego w celach pornograficznych czy w celach utrwalania takiego wizerunku ma charakter wykorzystywania i jest nielegalne, bezprawne. Wystawianie małoletniego lub dorosłego bezradne na kontakt z obscenicznymi materiałami, zachowaniami o charakterze seksualnym lub stosowanie języka przesyconego słownictwem dotyczącym sfery seksualnej, stanowi działanie mające charakter nadużycia. Obowiązkiem osób dorosłych jest ochrona innych przed takim nadużyciem.

Uwodzenie (grooming) – działania podejmowane przez osobę dorosłą, które mają na celu zaprzyjaźnienie się i nawiązanie emocjonalnej więzi z małoletnim, z intencją jego seksualnego wykorzystania.

Nadużycia instytucjonalne
Nadużyciem instytucjonalnym w dziele jest każdy system, procedura, program, działanie lub indywidualna interakcja z osobą, która skutkuje nadużyciem, zaniedbaniem lub jest szkodliwe dla jej dobrego stanu emocjonalnego i/lub fizycznego. Kwestie związane z władzą lub podporządkowaniem, mają centralne znaczenie w przypadkach nadużyć instytucjonalnych.
W dziełach i ośrodkach pobytowych, wykorzystywanie może przyjąć formę pozbawienia podstawowych praw, surowych reżimów dyscyplinarnych, niewłaściwego wykorzystania lekarstw bądź ograniczenia fizycznego (np. wiązanie, użycie kaftanu obezwładniającego) oraz nadużyć ekonomiczno-finansowych.
Za wykorzystywanie instytucjonalne uważa się również sytuacje kiedy pacjenci i podopieczni wykazują wrogie zachowania lub prześladują innych pacjentów.

4. Przepisy prawa polskiego

Polskie prawo karne stawia granicę 15 lat życia, poniżej której – w przypadku jakichkolwiek czynności o charakterze seksualnym – mamy do czynienia z wykorzystaniem seksualnym, które jest traktowane ze szczególną surowością. W

takim przypadku nie ma znaczenia zgoda wyrażona przez poszkodowanego, a wszelkie tego typu czynności są zabronione oraz ścigane z urzędu.

Poprzez nadużycie stosunku zależności formalnej lub duszpasterskiej może dochodzić do wymuszania na niepełnoletnim (czasem także dorosłym) kontaktów seksualnych lub też do innych czynności o charakterze seksualnym, co według prawa jest przestępstwem zgodnie z art. 199 kk. Przypadek taki ma miejsce w sytuacji wykorzystywania jakichkolwiek zależności bądź krytycznej sytuacji pokrzywdzonego (także dorosłego) w relacjach: wychowawca-wychowanek, pracodawca-pracownik, przełożony-podwładny, duchowny-penitent, opiekun – podopieczny.

Kodeks karny w znowelizowanym art. 240 § 1 stanowi: „*Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, art. 118a, art. 120–124, art. 127, art. 128, art. 130, art. 134, art. 140, art. 148, art. 156, art.163, art. 166, art. 189, art. 197 § 3 lub 4, art. 198, art. 200, art. 252 lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3*”.

Czyny zabronione w dziedzinie seksualności, które bezwzględnie należy zgłosić polskim organom ścigania, są zatem następujące:
- zgwałcenie osoby poniżej 15 roku życia (art. 197 § 3 ust. 2 kk),
- wykorzystanie seksualne osoby upośledzonej umysłowo (art. 198 kk),
- obcowanie seksualne z osobą małoletnią poniżej 15 roku życia (art. 200 § 1 kk),
- udostępnianie treści pornograficznych małoletniemu poniżej 15 roku życia (art. 200 § 3-5 kk),
- nawiązywanie przy pomocy sieci teleinformatycznych kontaktu z małoletnim poniżej 15 roku życia w celu wykorzystania seksualnego (art. 200a kk).

Obowiązek zgłaszania dotyczy *wiarygodnych informacji*, tj. takich, których u każdego człowieka rozsądnie oceniającego fakty powinna wywołać podejrzenie co do zaistnienia przestępstwa (nie ma jednak obowiązku badania zgodności informacji z prawdą). Wszystkie osoby duchowne, konsekrowane i świeckie zaangażowane w działalność w ramach Prowincji w Polsce muszą mieć świadomość powyższego obowiązku wynikającego z prawa polskiego.

Osoby, które zdobędą wiedzę o możliwości popełnienia jednego z powyższych przestępstw, dokonanych przez osoby zakonne przynależne do Prowincji lub duchownego pracującego w ramach Prowincji, lub osoby zatrudnione w bonifraterskich ośrodkach zobowiązane są niezwłocznie zgłosić to Prowincjałowi Polskiej Prowincji lub Prowincjalnej Komisji ds. Ochrony Małoletnich i Dorosłych Bezradnych, którzy podejmują działania zgodne z obowiązującym prawem polskim i kościelnym.

Jeśli zarzut dotyczy osoby świeckiej zaangażowanej w jakikolwiek sposób w działalność Prowincji, zgłoszenia można dokonać najpierw przełożonemu danej placówki zgodnie z wewnętrznymi procedurami. W każdym jednak wypadku o zgłoszeniu należy powiadomić Prowincjała lub Komisję.

Inne przestępstwa seksualne z małoletnimi, nie objęte prawnym obowiązkiem zawiadomienia z art. 240 kk:

- nadużycie stosunku zależności lub zaufania wobec małoletniego albo w zamian za udzielenie lub obietnicę korzyści majątkowej lub osobistej wobec małoletniego w celu wykorzystania seksualnego (art. 199 kk);
- wytwarzanie, rozpowszechnianie i posiadanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej 15 roku życia (art. 202 § 3-4c kk).

5. Przepisy prawa kościelnego

Do najcięższych przestępstw dokonywanych na tle seksualnym, które są zastrzeżone Kongregacji Nauki Wiary, według znowelizowanego w 2010 r. motu proprio *Sacramentorum Sanctitatis Tutela*, które zawiera normy *De gravioribus delictis* (o najcięższych przestępstwach), należą:

- wykroczenie przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, tj. jakikolwiek czyn zewnętrzny, mający znamiona grzechu ciężkiego w dziedzinie seksualności popełniony przez duchownego z osobą poniżej 18 roku życia albo dorosłą, która trwale jest niezdolna do posługiwania się rozumem (art. 6 Norm *De gravioribus delictis*). „*Tradycja Kościoła zawsze uważała, że szóste przykazanie obejmuje całość ludzkiej płciowości*" (KKK 2336), a więc przestępstwem jest nie tylko pełen stosunek seksualny (w jakiejkolwiek formie), ale również np. dotykanie intymnych części ciała, zmysłowy pocałunek w usta, masturbacja, doprowadzenie do czynności seksualnej małoletniego z inną osobą, której duchowny miałby się przyglądać, demonstrowanie małoletniemu czynności seksualnych dokonywanych przez osoby trzecie lub nagrań pornograficznych, obnażanie się, prowokowanie lub namawianie do grzechu nieczystego, także przy pomocy e-maila lub SMS-a, fotografowanie lub filmowanie małoletnich w celach pornograficznych, a nawet prowadzenie rozmów na tematy seksualne w sposób erotyzujący. Do przestępstwa nie jest więc konieczny kontakt fizyczny, ale wystarczy czyn dokonany przez telefon czy Internet, a każde działanie sprawcy, niezależnie od czasu trwania, dla uzyskania satysfakcji seksualnej już samo w sobie jest przestępstwem. W przypadkach, gdy ofiarami są osoby, które ukończyły 18 rok życia, ale pozostają trwale niezdolne do posługiwania się rozumem, stosuje się te same przepisy, które odnoszą się do osób małoletnich.

- nabywanie, przechowywanie albo upowszechnianie obrazów pornograficznych, przedstawiających małoletnich poniżej 14 roku życia, przez duchownego w jakikolwiek sposób i za pomocą jakiegokolwiek urządzenia (art. 6 Norm *De gravioribus delictis*). Przestępstwem jest w tym wypadku nabycie (nie tylko w sensie handlowym) pornografii dziecięcej w postaci fotografii, taśm, płyt oraz zamierzone pobieranie plików informatycznych i nagrywanie ich na różnego rodzaju nośnikach, a także przechowywanie treści tego rodzaju i przekazywanie ich innym osobom w celach lubieżnych;

- nakłanianie penitenta do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu przez spowiednika (kan. 1387 KPK; art. 4 Norm *De gravioribus delictis*). Ze szczególną powagą i surowością traktowane są te przypadki, w których kapłan użył sakramentu pokuty lub wykorzystał inną zależność penitenta, np. w kierownictwie duchowym, do wytypowania ofiary oraz jako pretekst do pierwszego

kontaktu, kontynuowanego poza formułą sakramentu pokuty, podczas którego dochodziłoby do jakichkolwiek czynności o charakterze seksualnym.

Motu proprio *Vos estis lux mundi* z 2019 r. określa ponadto przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, dokonane przez duchownych lub członków instytutów życia konsekrowanego czy stowarzyszeń życia apostolskiego, polegające na:

- zmuszaniu kogoś, stosując przemoc lub groźbę, czy też nadużycie władzy, do dokonywania lub poddawania się czynnościom seksualnym;
- dopuszczaniu się czynności seksualnych z osobą małoletnią lub bezradną;
- wytwarzaniu, prezentowaniu, przechowywaniu lub rozpowszechnianiu, także telematycznie, pornografii dziecięcej, oraz rekrutowaniu lub nakłanianiu osoby małoletniej czy bezradnej do udziału w prezentacjach pornograficznych (art. 1 §1a).

Osoba bezradna w rozumieniu dokumentu to „*każda osoba chora, z ułomnościami fizycznymi lub umysłowymi albo pozbawiona wolności osobistej, która faktycznie, nawet sporadycznie, ogranicza jej zdolność rozumienia lub chcenia, czy też w inny sposób przeciwstawienia się agresji*" (art. 1 §2b).

Dodać należy, że Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. w kan. 1395 przewiduje sankcje karne dla duchownych także za czyny popełnione przeciwko szóstemu przykazaniu dekalogu, które nie podlegają powyższym regulacjom.

Według prawa kościelnego przedawnienie przestępstw przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu popełnionych przez duchownego z osobą małoletnią następuje po 20 latach od chwili uzyskania przez ofiarę pełnoletniości, a więc następuje w dniu, gdy kończy ona 38 lat. W niektórych jednak przypadkach, rozpatrywanych indywidualnie, Kongregacja Nauki Wiary może zdecydować o niezastosowaniu reguły o przedawnieniu i rozpatrywać je nawet po tym terminie (art. 7 Norm *De gravioribus delictis*).

Należy pamiętać, że – pomimo jasnych ram czasowych stawianych przez prawo – nie istnieje pojęcie *przedawnienia medialnego*. Jak pokazuje praktyka, dziennikarskie śledztwa i komunikaty odnoszą się często do spraw formalnie przedawnionych. Oczywistą więc sprawą jest z jednej strony fakt, że prawdy, sprawiedliwości i zadośćuczynienia można domagać się po latach, z drugiej zaś to, że po latach można też zniszczyć dobre imię Kościoła, jeśli atakuje się go niesłusznie. Powinno to być dla nas dodatkowym motywem do podejmowania wyzwań związanych z wszelkimi doniesieniami o wykorzystywaniu małoletnich, aby w przypadku potwierdzenia zarzutów, niezależnie od czasu tych zdarzeń, móc podjąć realny wysiłek zadośćuczynienia ofiarom. W przypadku niepotwierdzenia lub gdy mamy do czynienia z fałszywymi oskarżeniami, móc podjąć odpowiednie kroki mające na celu ochronę dobrego imienia Kościoła oraz niesłusznie oskarżonych.

6. Prawo do poszanowania intymności i godności

Godność stanowi najwyższą wartość człowieka. Została ona podniesiona do rangi konstytucyjnej i chroniona jest licznymi przepisami prawa, zarówno cywilnymi, jak i karnymi.

Poszanowanie godności ma szczególne znaczenie w przypadku osób chorych. Pacjenci powinni być traktowani na równi ze zdrowymi osobami, jako partnerzy w procesie leczenia. Bardzo istotne jest, aby pomiędzy personelem medycznym a pacjentem odczuwalny był szacunek i powstał dialog, niezależnie od wieku, statusu społecznego czy koloru skóry.
Status pacjenta regulują Karta Praw Pacjenta oraz standardy wykonywania większości zawodów związanych z opieką zdrowotną i społeczną, które mówią o tym, jakie postępowanie osób wykonujących dany zawód, uważa się za odpowiednie i dobre (Kodeksy Etyki Zawodowej) . Dokumenty te mają na celu ochronę pacjentów / podopiecznych przed niewłaściwymi praktykami, zawierają wskazówki w kwestiach prawnych oraz informują o regulacjach, które obowiązują w ich praktyce zawodowej. W konsekwencji na lekarzach, personelu medycznym, pielęgniarkach, psychologach, pracownikach socjalnych, pracownikach opieki zdrowotnej, itp. ciąży odpowiedzialność oraz obowiązki ze względu na ich status zawodowy.[3]

Personel zapewnia pacjentowi/podopiecznemu prywatność, chroni jego godność osobistą i intymność, naruszając je tylko w stopniu niezbędnym dla prawidłowego postępowania terapeutycznego i wykonania świadczeń zdrowotnych lub opiekuńczych.
Podopieczny/pacjent oczekuje, zrozumienia, wsparcia i pomocy. Aby u chorego nie pojawiło się uczucie skrępowania, konieczna jest dobra komunikacja pomiędzy nim a personelem, która umożliwi poznanie potrzeb i emocji chorego.
Dobrą praktyką jest np. przekazywanie pacjentowi informacji o czynnościach, które podejmuje personel podczas wykonywanego badania, pielęgnacji itp.

W trakcie pielęgnowania pacjenta / podopiecznego bardzo ważne jest też to, by uszanować granice intymności i wstydu wyznaczone przez niego samego. Zawsze należy informować go o tym, co chcemy zrobić. Pomagajmy od momentu, w którym pacjent/podopieczny wyrazi potrzebę wsparcia go w poszczególnych czynnościach pielęgnacyjnych.
Nie powinniśmy pomagać im w czynnościach natury osobistej (toaleta, mycie się, przebieranie itp.), o ile są oni w stanie wykonać te czynności samodzielnie.

7. Polityka ochrony

W Polskiej Prowincji Zakony Szpitalnego prowadzone są:

ośrodki związane z działalnością medyczną i farmaceutyczną

- Szpitale

- Rehabilitacja

- Poradnie specjalistyczne i POZ-ty

- Poradnie ziołolecznictwa

- Apteki i sklepy zielarskie

Pomoc pacjentowi w domu

[3] Opieka i ochrona w Szpitalnictwie - Zakon Szpitalny Św. Jana Bożego

- Hospicjum Domowe

- Rehabilitacja Domowa

- Stacja Pomocy Socjalnej na Ukrainie

Domy Pomocy i Ośrodki Wsparcia

- Domy Pomocy Społecznej

- Dom Geriatryczno-Rehabilitacyjny

- Warsztaty Terapii Zajęciowej

- Bonifraterski Ośrodek Interwencji Kryzysowej

- Środowiskowy Dom Samopomocy

- Zakład Aktywności Zawodowej

- Jadłodajnie

Działalność kościelna

- Kaplice i Kościoły Rektorskie

- Wspólnoty Bonifraterskie

- Kapelani ośrodków

- Duszpasterstwo powołań

Wolontariat i działania społeczne

W przyszłości mogą być prowadzone inne działalności. W ramach obecnych działalności Prowincja zajmuje się różnymi osobami. Są to pacjenci, którzy przebywają czasowo w naszych ośrodkach, pacjenci w domach do których dojeżdża personel medyczny, pacjenci, którzy przychodzą tylko na poradę lub są klientami aptek czy sklepów zielarskich. Drugą grupą osób są podopieczni, w tym chorzy i niepełnosprawni umysłowo, którzy są mieszkańcami domów pomocy i przebywają w nich stale, lub podopieczni korzystający w określonym czasie z zajęć i spotkań w ramach wsparcia społecznego. Ponadto w Prowincji przy Klasztorach i ośrodkach są kościoły i kaplice gdzie pacjenci, podopieczni i osoby z zewnątrz mogą korzystać z sakramentów i przestrzeni do modlitwy oraz podejmowane są różne działania związane z duszpasterstwem i wolontariatem. Mamy więc osoby w różnym wieku, w różnym stopni sprawności umysłowej i fizycznej czyli Zakon posługuje zarówno wśród małoletnich i osób z nimi zrównanych (dorosła osoba trwale niezdolna do posługiwania się rozumem) oraz osób bezradnych.

Z uwagi na różnorodną działalność poszczególne ośrodki mogą tworzyć we współpracy z Prowincjalną Komisją ds. Ochrony Małoletnich i Dorosłych Bezradnych, Kartę Bezpieczeństwa i procedury dostosowane do ich potrzeb.

Zachowanie intymności fizycznej i emocjonalnej oraz prywatności małoletnich i z nimi zrównanych (dorosła osoba trwale niezdolna do posługiwania się rozumem)

W kontakcie z małoletnimi należy szanować ich intymność fizyczną i psychiczną.

Należy strzec się przekraczania w jakikolwiek sposób granic intymności zwłaszcza w sferze seksualnej.

Niewłaściwymi zachowaniami i nadużyciem wobec nietykalności są:
wszelkie formy okazywania niechcianej przez małoletniego czułości, pełne i mocne uściski/objęcia, dotykanie piersi, pośladków, okolic intymnych, klepanie w uda lub kolana, łaskotanie lub „mocowanie się" w silnym objęciu, masaże, całowanie, kładzenie się albo spanie obok małoletniego. Należy eliminować wszelkie gry i zabawy, w których dochodzi do powyżej opisanych zachowań.

Należy wystrzegać się wszelkich sformułowań, żartów i komplementów o podtekście seksualnym. W przypadku konieczności podjęcia z małoletnimi rozmowy na tematy związane z płciowością, należy to czynić z ostrożnością, delikatnością i roztropnością.

Opiekunowie powinni zachować powściągliwość w ubiorze.

W szczególny sposób prawo do intymności powinno być respektowane w takich przestrzeniach, jak miejsca noclegowe, łazienki i toalety, przebieralnie lub inne tego typu miejsca. W tych miejscach surowo zakazane jest wykonywanie zdjęć lub filmowanie małoletnich.

Opiekun nie może wyręczać małoletnich ani pomagać im w czynnościach natury osobistej (toaleta, mycie się, przebieranie itp.), o ile są oni w stanie wykonać te czynności samodzielnie. Jeżeli małoletni – ze względu na wiek albo własne ograniczenia – nie są w stanie wykonać tych czynności samodzielnie, pomocy powinny udzielać wyznaczone i odpowiednio przygotowane do tego osoby, lub personel ośrodka/ dzieła w ramach swoich obowiązków zawodowych.

Rozpowszechnianie wizerunku małoletniego wymaga uprzedniej zgody rodziców (opiekunów prawnych). Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku małoletniego, kiedy stanowi on jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, czy publiczna impreza.

Dla utrzymywania kontaktów z małoletnim, również za pomocą telefonu i internetowych sieci społecznościowych (*social network*), konieczna jest uprzednia zgoda rodziców (opiekunów prawnych).

Zabrania się częstowania małoletnich alkoholem, papierosami, środkami odurzającymi (w tym narkotykami) lub tolerowania ich używania. Niedopuszczalne jest, aby w obecności dzieci i młodzieży opiekun używał środków psychoaktywnych (narkotyki, alkohol,). Także sprawując opiekę nad małoletnim opiekun nie może pozostawać pod wpływem środków odurzających

Zabrania się przyjmowania małoletnich, zwłaszcza indywidualnie, w swoim prywatnym

mieszkaniu/ pokoju lub przebywania z nimi w miejscach odizolowanych. Nie dotyczy to osób spokrewnionych. Jeśli dobro małoletniego wymaga indywidualnego spotkania, należy zadbać o transparentność. Indywidualnych spotkań z małoletnimi nie wolno w nieroztropny sposób mnożyć i przedłużać.

W sytuacjach wyjątkowych, kiedy istnieje pilna potrzeba wysłuchania spowiedzi małoletniego poza kościołem, kaplicą lub konfesjonałem, gwarantując intymność sakramentu, należy zachować stosowną transparentność.

Ewentualne niewłaściwe zachowania wśród małoletnich, zwłaszcza naruszające granice fizycznej i psychicznej intymności, nawet jeśli nie przybierają znamion czynów zabronionych przez prawo polskie, powinny spotkać się z natychmiastową właściwą reakcją.

Nie można bagatelizować sygnałów mogących wskazywać na: przejawy agresji; konflikty między podopiecznymi; pojawiające się wśród wychowanków zachowania seksualne nieadekwatne do ich wieku; wykorzystywanie przez rówieśników w sytuacji zagubienia i nieporadności słabiej przystosowanych do radzenia sobie w grupie. W takich przypadkach należy zawsze adekwatnie reagować.

Każda zauważona nieprawidłowość w kontaktach dorosłych z małoletnimi lub małoletnich między sobą powinna spotkać się z natychmiastową reakcją opiekunów. Obowiązkiem opiekunów w takich sytuacjach jest: zapewnienie bezpieczeństwa małoletnim; zgłoszenie – jeśli przypadek tego wymaga – odpowiednim osobom lub służbom w celu wyjaśnienia zaistniałej sytuacji; zatroszczenie się, aby tego typu zachowania nie powtarzały się w przyszłości.

O tych nieprawidłowościach powinni zostać niezwłocznie poinformowani rodzice (opiekunowie prawni), przełożeni ośrodka, chyba że dobro małoletniego nakazuje inaczej.

Troska o małoletnich z niepełnosprawnością lub specjalnymi potrzebami wychowawczymi

Małoletni z niepełnosprawnością oraz ze specjalnymi potrzebami wychowawczymi wymagają większej troski niż pozostali. Należy traktować ich ze szczególną wrażliwością oraz szacunkiem.

Małoletnim z niepełnosprawnością należy pomagać w takim zakresie, w jakim potrzebują tej pomocy. Nie należy ich wyręczać w czynnościach osobistych. Jeśli zachodzi potrzeba takiej pomocy, to powinny czynić to osoby do tego wyznaczone za zgodą rodziców (opiekunów prawnych) i odpowiednio przygotowane. Chyba że czyni to personel z racji swoich obowiązków zawodowych.

Przy udzielaniu takiej pomocy należy kierować się szczególnym szacunkiem i dyskrecją.

Małoletni z niepełnosprawnością oraz ze specjalnymi potrzebami wychowawczymi mogą łatwiej niż inni podlegać wykluczeniu w grupie rówieśniczej. Mogą też mieć trudności w wyrażaniu swoich uczuć i potrzeb, dlatego wymaga to od opiekunów

większej uwagi oraz adekwatnej reakcji.

Zasady korzystania z Internetu przez małoletnich

Wspólnoty zakonne i wszelkie dzieła Prowincji, które dają możliwość małoletnim dostępu do Internetu, są zobowiązane podejmować działania zabezpieczające dostęp do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju.

W szczególności należy zainstalować i aktualizować oprogramowania zabezpieczające (oprogramowanie filtrujące treści internetowe; oprogramowanie monitorujące korzystanie z Internetu; oprogramowanie antywirusowe; oprogramowanie antyspamowe; firewall).
Nie dotyczy to sytuacji, w których małoletni korzystają z Internetu poprzez własne urządzenia umożliwiające bezpośredni dostęp do sieci.

Jeśli to możliwe, podopiecznemu należy przydzielić indywidualny login i hasło umożliwiające korzystanie z Internetu na terenie placówki. Należy go poinformować o konieczności zachowania loginu i hasła w tajemnicy. Dostęp wychowanka do Internetu jest możliwy wyłącznie poprzez serwer instytucji po podaniu indywidualnego loginu i hasła, jeśli takie zostały przydzielone.

Upoważnieni do nadzoru mają obowiązek uprzedniego poinformowania małoletnich o zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu, obowiązującym regulaminie jego użytkowania oraz powinni czuwać nad ich przestrzeganiem. Takie zasady powinny zostać umieszczone przy wszystkich stanowiskach komputerowych.

Niezależnie od wieku czy statusu danego internauty niedozwolone jest korzystanie na terenie danej placówki z treści internetowych sprzecznych z zasadami etyki i moralności chrześcijańskiej.

Podopieczni nie powinni bez kontroli korzystać z ogólnodostępnych, a tym bardziej prywatnych komputerów ich opiekunów, a jeśli to czynią, to należy kontrolować, czy podejmowane czynności i przeglądane treści nie są dla którejś ze stron niebezpieczne lub niezgodne z prawem.

Okresowo należy sprawdzać czy na komputerach z dostępem do Internetu nie znajdują się niebezpieczne treści. W przypadku znalezienia takich treści należy ustalić, kto korzystał z komputera w czasie ich wprowadzenia oraz podjąć stosowne działania.

W przypadku korzystania przez małoletniego ze szkodliwych treści przy użytkowaniu Internetu, przygotowana do tego i upoważniona osoba powinna przeprowadzić z podopiecznym rozmowę na temat bezpieczeństwa w Internecie, oraz, jeśli okazuje się to konieczne, podjąć inne działania służące dobru małoletniego.

W przypadku uzyskania informacji, że podopieczny, korzystając z Internetu, doświadcza jakiejkolwiek krzywdy, należy podjąć wszelkie możliwe działania zgodne z jego dobrem.

Należy być wyczulonym i uwrażliwiać na następujące niebezpieczeństwa „płynących” z internetu ze strony:

- stalkerów, których celem jest uzyskanie fizycznego dostępu do dziecka; niektórzy z nich starają się zyskać najpierw zaufanie dziecka „uwodziciele", a potem przechodzą do kontaktów seksualnych – inni od razu wyjaśniają, że są zainteresowani kontaktami seksualnymi „bezpośredni";
- cruisers, którzy używają Internetu w celu doznania bezpośredniej i odwzajemnionej przyjemności seksualnej, ale bez fizycznego kontaktu z ofiarą np. „chatroom");
- masturbatorów, używających Internetu w sposób pasywny – oglądając pornografię dziecięcą, jednocześnie uprawiają oni masturbację;
- networkers i swappers, którzy wykorzystują Internet jako środek komunikacji z innymi pedofilami dla wymiany informacji, ofiar, materiałów pornograficznych.

Zasady reagowania i zgłaszania nadużyć

Każdy posiadający wiarygodną wiadomość o nadużyciu seksualnym wobec małoletniego (przeszłym lub aktualnym), zobowiązany jest przez prawo państwowe do niezwłocznego zawiadomienia o tym prokuratury lub policji.

Co należy robić?

- Zachowaj spokój.
- Potraktuj skrzywdzonego poważnie bez względu na wiek czy głębokość upośledzenia umysłowego
- Stosuj aktywne słuchanie, które wyraża współczucie i wsparcie. Nie okazuj szoku ani przerażenia w reakcji na usłyszane treści, ale też ich nie bagatelizuj.
- Zadawaj pytania otwarte i tylko w celu uściślenia. Unikaj pytań naprowadzających i nie sugeruj własnych sądów. Używaj słów, które małoletni/niepełnosprawny umysłowo rozumie, i pozwól mu mówić w jego własnym tempie.
- Zapisz słowa, których używa.
- Poinformuj małoletniego, że ujawniając problem, postąpił właściwie.
- Zapewnij małoletniego, że zrobisz wszystko, co możesz, by mu pomóc.
- Powiedz małoletniemu, że on nie ponosi winy za zaistniałą sytuację.
- Wyjaśnij małoletniemu, że, aby mu pomóc, usłyszanymi informacjami będziesz musiał podzielić się z innymi. Pod koniec rozmowy poinformuj go, co zamierzasz dalej zrobić i komu przekażesz uzyskane informacje.
- Pamiętaj: osoba, która jako pierwsza dowiaduje się o zaistnieniu potencjalnego przypadku wykorzystywania seksualnego, nie jest upoważniona do orzekania, czy to zdarzenie miało miejsce. Jest to zadanie dla odpowiedzialnych organów i instytucji, do których sprawa zostanie skierowana na dalszych etapach.
- Sporządź notatkę, zapisując przebieg rozmowy, w której zostanie określone imię i nazwisko zgłaszającego, jego adres pobytu lub zameldowania, wiek, data czynu lub okres w jakim do niego doszło, imię i nazwisko domniemanego sprawcy, zwięzły opis doznanej krzywdy. Taka notatka musi zostać podpisana przez sporządzającego oraz w miarę możliwości przez zgłaszającego.
- Poinformuj bezpośredniego przełożonego o zdarzeniu lub kierownika placówki.

Zawsze możesz zgłosić zdarzenie bezpośrednio do Prowincjała lub do Prowincjalnej Komisji ds. Ochrony Małoletnich i Dorosłych Bezradnych.
mail: ochrona@bonifratrzy.pl .

Jeśli zgłoszenie było do przełożonych placówki to kierownik placówki powinien zgłosić zdarzenie do Prowincjała lub do Prowincjalnej Komisji.

Treścią zawiadomienia nie mogą być w żadnym wypadku wiadomości uzyskane z sakramentu pokuty (tajemnica spowiedzi).

W przypadku oskarżeń dotyczących członków Prowincji lub ich współpracowników informacji dla mediów udziela wyłącznie rzecznik prasowy lub inna osoba wyznaczona przez Prowincjała.

Czego nie powinno się robić?

- Nie wpadaj w panikę i nie reaguj afektywnie.
- Nie lekceważ słów małoletniego. Nie wyrażaj przypuszczeń, sugestii, nie stawiaj hipotez, nie parafrazuj tego, co zostało powiedziane, nie przedstawiaj alternatywnych wyjaśnień.
- Nie wyciągaj dodatkowych informacji. Nie dopytuj o szczegóły, by nie prowadzić do ponowienia traumy. To, co małoletni powiedział w sposób dobrowolny, jest nieprzekraczalną granicą. Stawianie pytań osobie, która komunikuje dany fakt, w rzeczywistości może mieć wpływ na sposób, w jaki później przedstawi opisywane wydarzenia.
- Nie wyrażaj opinii i komentarzy (ani negatywnych, ani pozytywnych) na temat domniemanego sprawcy.
- Nie składaj małoletniemu żadnych obietnic, które nie będą mogły zostać dotrzymane, szczególnie w kwestii poufności. Nie mów niczego w stylu: „obiecuję nikomu o tym nie powiedzieć” ani: „to pozostanie tajemnicą” itp.
- Nie ujawniaj szczegółów rozmowy osobom postronnym, a w szczególności osobie, której małoletni postawił zarzuty.

Procedura postępowania w konkretnych przypadkach

Ochrona i wsparcie pokrzywdzonych oraz sprawiedliwe ukaranie winnych i zadośćuczynienie za krzywdy – w sprawach związanych z wykorzystaniem seksualnym – według prawa Kościoła katolickiego nakłada na Prowincjała, obowiązek przeprowadzenia wstępnego dochodzenia kanonicznego.

Na podstawie pierwszej zweryfikowanej informacji Prowincjał rozstrzyga, czy rozpoczynać natychmiast wstępne dochodzenie kanoniczne. Jeśli decyduje o jego rozpoczęciu, zleca jego przeprowadzenie Delegatowi lub odpowiedniej komisji. Aktualne dane kontaktowe
znajdują się na stronie internetowej www.bonifratrzy.pl pod hasłem: OCHRONA

Osobie informującej należy przypomnieć o prawnym obowiązku zgłaszania przypadków organom ścigania, jeśli jest mowa o przestępstwie wymienionym w art. 240 kk, oraz ewentualnie ustalić, kto, kiedy i w jakiej formie dokona zawiadomienia.

Celem wstępnego dochodzenia jest zbadanie faktów i okoliczności oraz poczytalności domniemanego sprawcy czynu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu wobec osób małoletnich poniżej 18 roku życia, czy dorosłych, którzy trwale są niezdolni do posługiwania się rozumem lub bezradnych, a także poznanie i formalne opisanie stanu faktycznego, przygotowanie właściwej dokumentacji oraz uniemożliwienie ewentualnej

kontynuacji przestępstwa lub popełnienie kolejnych, a także ułatwienie naprawienia zła.

Prowadzone dochodzenie wstępne kieruje się zasadą domniemania niewinności oraz respektuje prawo do obrony.

Na czas dochodzenia wstępnego domniemany sprawca może zostać odsunięty od pełnienia obowiązków wymagających bezpośrednich kontaktów z podopiecznymi.

Prowincjał może zastosować środki zapobiegawcze np. nakazać lub zakazać pobytu w jakimś miejscu, w którym oskarżony nie będzie miał bezpośredniego kontaktu z młodzieżą lub osobami, w stosunku do których dopuścił się nagannego zachowania.

Jeśli chodzi o oskarżenia o czyny sprzed wielu lat, zasada ta powinna być stosowana z zachowaniem odpowiedniej słuszności.

Prowincjał może zachęcić duchownego, który jest oskarżony do poddania się specjalistycznej diagnozie lub też, jeśli byłoby to konieczne, terapii.

Po zakończeniu dochodzenia wstępnego i stwierdzeniu wiarygodności oskarżenia, Prowincjał przekazuje sprawę Generałowi a Generał powinien przekazać sprawę do Dykasterii Nauki Wiary, jeśli przestępstwo jest jej zastrzeżone, albo decyduje jaką drogą prowadzić postępowanie, jeśli sądzenie przestępstwa nie podlega jej kompetencji.

Gdyby oskarżenie zostało wniesione przeciwko zmarłemu duchownemu, zasadniczo nie należy wszczynać dochodzenia wstępnego, chyba że wymaga tego dobro osób pokrzywdzonych lub dobro Kościoła. Osobę wnoszącą oskarżenie należy powiadomić o tych okolicznościach.

Jeśli oskarżenia o przemoc lub nadużycie wobec pokrzywdzonego okażą się bezpodstawne, osoba oczyszczona z zarzutów powinna zostać niezwłocznie przywrócona do pełnienia swoich dotychczasowych obowiązków. W takim przypadku przedsięwzięte zostaną jednocześnie wszelkie środki, aby bezpodstawne oskarżenie nie odbiło się negatywnie na sytuacji takiej osoby, pod adresem której skierowane zostały bezpodstawne zarzuty.

8. Postanowienia Końcowe

Wszystkie osoby zaangażowane w posługę małoletnim i dorosłym bezradnym w ramach działalności Prowincji są zobowiązane do zapoznania się z Kodeksem Bezpieczeństwa i stosowania go. Pisemna deklaracja potwierdzenia znajomości i konieczności stosowania Kodeksu winna zostać złożona w aktach osobowych placówki, w której podpisujący posługuje, i przechowywana zgodnie z normami o ochronie danych osobowych. Osoby duchowne a w tym osoby zakonne Prowincji zobowiązane są dodatkowo do dostarczenia jednego egzemplarza deklaracji do kurii Prowincji w Warszawie.

9. Deklaracja respektowania *„KODEKSU BEZPIECZEŃSTWA”*

ZASADY I NORMY OCHRONY MAŁOLETNICH ORAZ OSÓB BEZRADNYCH w strukturach Polskiej Prowincji Zakonu Szpitalnego św. Jana Bożego – Bonifratrów

Ja, ..., *posługujący/a , zatrudniony/a w**

……

……

przygotowujący się do pracy, inne .....,

……

oświadczam, że zapoznałem(am) się z dokumentem Kodeks Bezpieczeństwa, rozumiem jego treść i wynikające z niego obowiązki, opisane procedury i konsekwencje prawne.

Przyjmuję do wiadomości, że nieprzestrzeganie przeze mnie norm Kodeksu Bezpieczeństwa traktowane będzie jako poważne naruszenie podstawowych obowiązków związanych z moim statusem i powierzoną odpowiedzialnością, z wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami określonymi przez prawo kanoniczne i państwowe, co potwierdzam własnoręcznym podpisem.

Miejscowość, data: ……

……
(własnoręczny podpis)

* właściwe podkreślić lub doprecyzować